

Nyckeln

av Joakim Hertze

©2008 Joakim Hertze. Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 3.0 Unported licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.

Gusten stod mitt i salongen, klädd i mörk kostym och vit slips. Svartklädda gäster stod i små klungor och samtalade lågmält över kaffe och kaka. Alla såg allvarliga ut. Många kastade blickar åt hans håll. Alfred stod i andra ändan av rummet och samtalade med bankir Ruben. Han ser så myndig ut, tänkte Gusten. En självklar ledare. Det borde vara Alfred som tar över fabriken, inte jag.

”Min pojk. Jag beklagar verkligen”, sa en vithårig man och tog tag i Gustens högra hand med båda sina egna. Gusten kunde inte komma ihåg vem mannen var.

”Din far var en storslagen man. Ett lysande affärssinne. Det är ett mycket svårt slag för oss alla. Jag förmodar att du tar över företaget nu?”

”Jag vet inte. Inget är bestämt ännu.”

Gusten skakade mannens hand en sista gång och drog sig ur greppet. Han backade några steg och vände sedan på klacken. Utan att höja blicken snirklade han sig ut ur rummet och vidare ut i korridoren, där han stannade till vid trappan upp till övervåningen. Han lättade på slipsen och knäppte upp kragknappen. Tygen var fuktigt av svett. Han lät sin ena hand glida över trappträcket, när han långsamt gick uppåt. Röd filt dämpade ljudet av hans steg.

Övervåningen var tyst och öde. Han öppnade dörren till faderns arbetsrum och gick in. Det luktade såpa och piprök. Ett golvur tickade vid väggen bredvid fönstret. Dammkorn dansade i solljuset som strilade in. Allt låg prydligt ordnat. Han hade inte varit där sedan han var barn. Det kändes som om tiden gick långsammare här, som om detta rum var undantaget de fysikaliska lagar som styrde verkligheten utanför. Dörren gled igen bakom honom, till synes av sig självt.

Han gick fram till skrivbordet som stod mitt i rummet och drog fingertopparna över det mörka träet. Sedan slog han sig ner i snurrstolen av nött oxskinn. Den knarrade till och gav efter en smula för hans vikt.

På skrivbordet låg hans fars svarta kulspetspenna på ett skrivunderlägg av svart skinn. Ett fotografi av hans mor stod i en ram av

svartnat silver. Bredvid fanns hans eget ansikte i en lite mindre ram av tenn. Gusten drog ut översta skrivbordslådan. Inuti fanns hans fars pipa och tobakspung. Bredvid låg ett förstoringsglas ovanpå några handskrivna papper. Han lyfte upp arken och ögnade igenom dem. Fakturor och lagersaldon.

Lådan under innehöll bara en sak, en liten hopsnörd skinnpåse. Gusten tog ut den och höll upp den mot ljuset. Den såg torr och sliten ut. Han lossade läderremmen kring dess hals och höll påsen upp och ner över sin utsträckta handflata. Ut trillade en liten nyckel.

"Gusten? Gusten, är du här inne?"

Han slöt handen kring nyckeln i samma stund som Lovisa öppnade dörren.

"Så det *är* här inne du håller hus. Vad gör du?"

"Inget. Tittar igenom fars saker, bara."

Lovisa gick fram till honom och lutade hans huvud mot sin mage. Den svällde ut, stor och rund.

"Kan du känna hur hon sparkar?"

Gusten la sin hand på magen och kände små dunsar under sina fingertoppar.

"Ja, jag känner."

"Gästerna har börjat ge sig av. Vill du inte komma ner och ta farväl?"

"Jag kommer. Jag kommer om ett ögonblick."

Alfred stängde ytterdörren efter den sista begravningsgästen och drog för regeln.

"Så. Jag går ut genom köksentrén. Klarar ni er nu?"

Lovisa log.

"Absolut. Tack, Alfred. Vad skulle vi ta oss till utan dig?"

Alfred nickade till svar.

"Ses vi på fabriken i morgon, Gusten?"

"Nej, jag tror inte det. Klarar du att styra skeppet ett par dagar?" Han hade handen i byxfickan och kände på nyckeln från faderns arbetsrum.

”Självklart. God kväll.”

Alfred tog på sin grå ullrock och försvann in till köket. De hörde dörren öppnas och stängas. Lovisa svepte en sjal över sin svarta långklänning.

”Jag tror att jag vill gå till sängs. Det värker så i ryggen. Kommer du också?”

”Snart”, sa Gusten. ”Jag har en sak att ta itu med först.”

”Vad då för något?”

”Åh, inget särskilt. En sak, bara.”

”Som du vill. Jag lägger mig och läser i sängen. Vi ses om en stund.”

Hon kysste Gusten på munnen och gick långsamt uppför trappan, med ena handen tryckt mot rygglutet. Gusten väntade tills hon försvunnit utom synhåll och plockade sedan upp nyckeln ut fickan. Den såg skamfilad ut, som om den varit i bruk under många år. Orden ”D. L. THAWLES” stod ingraverade läggs skaftet med små versaler.

”Vart går den här, då?” sa han för sig själv. ”Knappast i ytterdörren.”

Han testade ändå nyckeln i ytterdörrens lås, men den gick inte ens att föra in i nyckelhålet. Han rynkade pannan och gick vidare till dörren som ledde ut från köket. Den passade inte där heller. Gusten provade nyckeln i alla lås han kunde hitta på nedervåningen. Dörrar, skåp, garderober, byråer – ingenstans gick den. Två timmar senare la han nyckeln på nattduksbordet, bytte till sin pyjamas och kröp ner bredvid sin fru. Han kände sig klarvaken. Tankarna forsade genom hans medvetande. Lovisa suckade bredvid honom och la en arm om hans midja.

”I morgon”, tänkte han, ”I morgon skall jag göra en förteckning över alla lås i hemmet och på fabriken. Sedan skall jag testa dem ett efter ett. Någonstans måste den ju passa – till varje nyckel finns ett lås.”

Gusten sov oroligt och drömde om sin far. I drömmen var han fem år och stod i hallen. Trappan till övervåningen växte uppåt framför

hans fötter, smal och vindlande. Han kunde höra ljudet av gråt – hackande, förtvivlade ljud, som ekade mellan väggarna. Gusten gick uppför trappan, ett steg i taget. Ljuden växte i styrka. Han stod vid trappkrönet och såg längs korridoren. Alla dörrar var stängda. En fotogenlampa brann i borte änden. Dess fladdrande ljus fick heltäckningsmattans mönster att vrida och vända sig, som om den levde. Han följde gråten fram till faderns arbetsrum, där den upphörde.

Gusten knackade på dörren.

”Far?”

Dörren gled upp. Fadern satt vid sitt skrivbord. Hans öron var rödsprängda, ögonlocken svullna. Han såg så liten ut, i det väldiga rummet.

”Far?”, sa Gusten igen. ”När kommer mor hem från sjukhuset?”

”Hon kommer inte hem mer.”

”Aldrig?”

”Aldrig mer.”

”Men...”

”Gusten, jag måste få vara i fred nu. Jag har arbete att ta itu med.”

Gusten stängde dörren och stod ensam i halvdunklet. Ljudet av gråt växte på nytt i styrka, tills det var öronbedövande. I drömmen höll han för sina öron och blundade så hårt han kunde, men ljudet gick inte att stänga ute.

Han vaknade till. Pyjamasen var fuktig av svett. Lovisa snarkade lätt vid sidan om. Han drog handen över pannan och sparkade undan sin del av täcket.

”Fy, fan”, sa han tyst och vände sig om på sidan.

”Lyssna på mig när jag talar med dig!”

Lovisa stirrade stint på Gusten, men han mötte inte hennes blick. De satt ute i trädgården på var sin stol. Lilla Agnes lekte på gräset framför dem i skuggan av ett parasoll.

”Du har en familj, Gusten! Du har en fru och en dotter! Du är aldrig här! Du umgås aldrig med oss! Allt du bryr dig om är den där förbannade nyckeln!”

Gusten teg och stirrade ner i marken. Han höll nyckeln i sin knutna näve. Metallen kändes varm.

"Hur kan det komma sig att du var den enda som inte var med på Agnes ettårskalas förra veckan? Vad i hela världen kan ha varit viktigare än det?"

Gusten ryckte på axlarna. "Förlåt. Jag hade saker att göra."

"Saker att göra? Fler lås att pröva nyckeln i, menar du? Hur i helvete kan det vara viktigare?"

"Jag måste få veta vart nyckeln går."

"Varför då? Varför i helvete då? Kan du förklara det för mig, för jag kan inte förstå det!"

"Jag kan inte förklara det. Jag känner det inom mig. Jag *måste* få reda på vart den går."

"Inser du inte att du upprepar din fars misstag? Han var aldrig där för dig. Vill du göra samma sak mot Agnes?"

"Om jag bara får reda på vart den går så är saken ur världen. Ju förr desto bättre."

"Du har hållt på i över ett år nu, Gusten. Du kanske aldrig får reda på vart nyckeln går. Vad händer med oss då?"

"Jag vet inte."

"Fundera då på det. Du måste snart göra ett val, för jag står inte ut länge till."

Hon reste sig ur stolen och plockade upp Agnes på axeln. Den lilla flickan sträckte ut handen mot honom, men han såg inte åt henne.

Gusten satt vid sin fars skrivbord i det arbetsrum som nu var hans. Alfred satt på en pinnstol bredvid honom. Mellan sig hade de en hög med handskrivna dokument.

"Lovisa mår inte bra", sa Alfred och rynkade pannan. "Det syns lång väg."

"Inte?"

"Du vet vad jag talar om, Gusten. Ditt sökande måste få ett slut, innan ditt äktenskap får det."

"Så hjälp mig finna låset då."

Alfred såg på honom, men sa ingenting.

"Vilka har vi kvar att kontrollera?" fortsatte Gusten.

Alfred bläddrade bland papperna.

"Inga. Vi har undersökt alla lås här på ägorna, såväl som i fabriken. Nyckeln passar ingenstans. Det är över, Gusten. Vad skall du göra? Testa alla lås i hela världen?"

"Om jag måste."

Alfred skakade sitt huvud.

"Du har förlorat förståndet. Det här är inte friskt. Du har inte ens besökt fabriken på tre månader."

"Jag litar på att du sköter den."

"Det finns beslut jag inte kan fatta själv. Det går inte att skjuta upp dem hur länge som helst."

"Jag kan inte tänka på det nu", svarade Gusten.

Han reste sig upp och gick fram till fönstret. Nedanför satt hans fru och dotter och åt äpple i skuggan av kastanjen.

I början av vintern drog ett svärmod in över Gusten och fyllde hans tankar med svärta. Han vaknade tidigt i vargtimmen och kände oron värka i bröstet. Lusten till livet försvann och han slutade helt gå till fabriken på dagarna. Han funderade inte heller längre över sin nyckel. Till slut orkade han inte stiga ur sängen och kunde endast med övertalning förmås att äta lite soppa framåt eftermiddagarna.

På julaftons morgon satt Agnes på mattan bredvid Gustens säng och lekte med en docka. Hon var klädd i en rosa klänning av siden och svarta små lackskor. I håret hade hon en röd rosett.

"Pappa, titta", sa hon glatt och höll upp dockan framför sig. Den hade gult hår av garn och blå knappar till ögon.

Gusten svarade inte, utan stirrade upp i taket. Gardinerna var nerdragna och rummet luktade instängt.

"Det här har gått för långt. Du måste ha hjälp", sa Lovisa. "Jag tänker ringa efter en doktor."

Gusten skakade långsamt på huvudet, men kvällen efter kom ändå en kortvuxen man, med grått skägg och tjocka glasögon på hembe-

sök. Han ställde frågor om hur Gusten kände sig och om han hade tankar på att ta sitt liv. Sedan sa han att Gusten led av en depression och att han behövde läggas in på sjukhus för att behandlas med elchocker. Gusten vägrade, så läkaren skrev ut vitaminer och lugnande opiumdroppar istället. Han skakade på huvudet när han satte på sig hatt och ytterrock för att gå därifrån. Gusten kunde höra honom samtala med Lovisa ute i hallen.

Han tillfrisknade långsamt under de nästkommande två månaderna. Aptiten återvände och de mörka tankarna skingrades. En vacker morgon i juni upptäckte Gusten till sin förvåning att han hade lust att ta sig för någonting. Han klev upp ur sängen och tog på sig sin morgonrock. Huset var fortfarande tyst – inte ens Agnes hördes. Han gick ur i korridoren och knackade på den stängda dörren mitt över.

"Mmmm?", sa en dämpad röst.

"Det är jag."

"Gusten?"

Han öppnade dörren på glänt. Lovisa satt upp i sängen. Hennes hår var rufsigt och testar hängde över ansiktet.

"Gusten, är du uppe?" sa hon.

"Ja. Var är Agnes? Jag kan inte höra henne."

"Kommer du inte ihåg? Hon är hos mormor i helgen. Jag skall åka upp dit senare idag för hennes tvåårskalas."

"Fyller hon reda två?" sa han förvånat. Han fumlade med snöret till morgonrocken. "Får jag följa med?"

"Det är klart. Jag kommer snart ner."

Hon vek undan täcket och svängade benen över sängkanten.

Gusten stängde dörren och gick till toaletten för att raka sig. Han kände sig frusen och förvirrad. Hur hade hans dotter redan hunnit bli två år? Var hade *han* varit?

Dagen efter Agnes födelsedagskalas satt Gusten och Alfred och drack kaffe i bersån på baksidan av huvudbyggnaden. En trädgårds-

mästare beskar ett fruktträd i närheten och nickade åt dem när deras blickar möttes.

"Hur känner du dig?" frågade Alfred.

"Bättre."

"Det var uttömmande."

Gusten lutade huvudet.

"Det känns inte längre lika hopplöst."

"Hur är det mellan dig och Lovisa?"

"Jag vet inte. Det känns som om jag har varit borta en tid. Jag känner inte riktigt igen mig."

"Du har varit borta. Åtminstone i sinnet."

Gusten nickade och tog en klunk ur koppen och höll sedan upp den mot solen. Det tunna porslinet släppte igenom ett gult ljus. Han satte ner koppen på bordet och klappade på sin ena bröstficka. Alfred såg undrande på honom.

"En gammal vana."

"Är det nyckeln du har där?"

"Ja."

"Hade du inte gett upp den?"

"Jo, men jag kan inte göra mig av med den. Tydligen."

"Får jag lov att se på den?"

Gusten räckte över nyckeln till Alfred. Han snurrade den långsamt mellan tummen och pekfingret.

"Du, de här bokstäverna – vad står de för?" frågade han sedan.

"Ingen aning. Kan det vara tillverkaren?"

Alfred funderade en stund.

"Borde inte tillverkaren ha en förteckning över tillverkade lås?"

"Hur menar du?"

"Om det finns en förteckning över vem som köpt låset till den här nyckeln skulle du kunna få en bra ledtråd till var du skulle leta. Det skulle inte längre vara som att leta efter en nål i en höstack."

Gusten satte sig rak upp i stolen.

"Men hur går man tillväga för att hitta tillverkaren?"

"Jag skulle kunna höra mig för med några av våra underleverantörer i London", sa Alfred. "Det första jag gör på måndag."

"Kan du inte göra det nu?" frågade Gusten.

"Idag är det ju lördag. Passa på och njut av din lediga tid istället."

Gusten kunde inte längre sitta still utan for upp. Han vandrade av och an i gruset. Alfred kisade mot solen för att kunna se honom.

"Tänk om det här kan få ett slut! Allt kommer att ordna sig!" sa Gusten för sig själv. Sedan gick han därifrån med snabba steg.

"Gusten! Vänta!"

Men han hade redan försvunnit bakom huset.

När Lovisa öppnade dörren in till Gustens sovrum var allt i oordning. På sängen låg en öppen resväska i brunt skinn, till hälften fylld med slarvigt vikta kläder. Gusten letade efter något i byrån.

"Vad håller du på med?" frågade hon. "Skall du resa någonstans?"

Gusten stannade upp och såg på henne.

"Oj, jag hörde inte att någon kom. Vad sa du?"

"Skall du resa någonstans?"

"Jag måste åka på en tjänsteresa?"

"Du? Vart då?"

"London."

Lovisa såg misstänksam ut. Hon strök sig över pannan och gnugade ena tinningen.

"Gusten – det här har väl ingenting med den där nyckeln att göra?"

"Nyckeln? Nej, jag måste åka och träffa några kunder."

"Men vi har väl inga kunder i England?"

"Inte ännu, men kanske snart. Det är framtiden, älskling. Export."

Han slog igen resväskan och knäppte låsen. På vägen ut gav han Lovisa en kyss på kinden. Hon rörde sig inte, utan stod själv kvar i rummet. Så vände hon på huvudet.

"Men – det är ju lördag i dag!" ropade hon efter honom.

Den svarta taxin svängde in mot trottoaren och stannade med motorn igång. Chauffören i framsätet vände sig mot Gusten och pekade mot ett tegelbus någon meter in från vägen.

"Lancaster Road 12 ligger här intill. Se upp för regnet."

Gusten tackade för färden och räckte fram en sedel, sedan klev han ur bilen och fällde upp sitt paraply. Regnet smattrade mot canvasväven. Taxins röda baklyktor försvann bakom ett hörn i slutet av gatan. Han gick fram till en röd dörr märkt nummer 12, klev upp för de tre trappstegen och ringde på. Signalen dog ut på andra sidan dörren, men ingen kom och öppnade. Han ringde igen och nu kunde han höra låset rassla till. Dörren öppnades ett par centimeter och säkerhetskedjan spändes.

"Yes?"

"Är det Herr Thawles?" frågade Gusten på knagglig engelska.

"Vem undrar?"

"Jag heter Gusten Holmberg och är fabrikör från Sverige. Jag är här för att fråga om denna." Han höll upp nyckeln i dörrspringan.

Dörren stängdes till medan säkerhetskedjan lossades och öppnades sedan på vid gavel.

"Kom in. Stå inte där i regnet."

Gusten fällde ihop sitt paraply och skakade regnvattnet ur tygvecken innan han klev över tröskeln. Han torkade av sina sulor mot dörrmattan och fortsatte in genom en trång hall.

"Den här vägen", mannen och visade in honom i ett litet vardagsrum möblerat med en soffgrupp i läder och två bokhyllor. På väggarna hängde nycklar av olika form och storlek i små grupper. Herr Thawles var en kort man med så krokig rygg att han verkade ha svårt att titta högre än Gustens midja. En krans av vitt hår omgav en blank flint täckt av åldersfäckor. Mannen slog sig ner i en öronlappsfatölj och visade åt sin gäst att göra det samma. Gusten hängde av sig sin grå trechcoat på en stol och slog sig ner. Han kunde känna träramen genom den åldrade dynan.

”Så, får jag se”, sa den gamla mannen och satte på sig ett par tjocka halvmåneformade glasögon. Han tände en golvlampa med blommig skärm.

Gusten tog upp nyckeln ur innerfickan och räckte över den. Herr Thawles synade den noga och kände med fingrarna över dess slitna ax.

”Hmmm. Inget serienummer. Den är en del av en uppsättning lås som jag tillverkade under kriget. De flesta såldes till militären, men en del även till privatpersoner.”

”Hur många har du tillverkat?”

”Tusentals”, sa mannen och log. ”Men inte så många utan serienummer. Det hände i bland att beställaren inte ville att låset skulle gå att spåra.”

”Varför?”

Han ryckte på axlarna.

”Det la jag mig aldrig i. Det var inte min sak. Ett ögonblick.”

Han reste sig upp och tog ett par steg på stället innan han lämnade rummet. Gusten satt kvar och såg sig omkring. En uppstoppad örn stod på en pinne i fönstret. Böcker och tidningar låg i hörnen av rummet. Ett bleknat bröllopsfoto stod i en metallram på soffbordet framför honom.

”Din hustru?” frågade Gusten när mannen återvände med en bok inbunden i skinn.

”Ja. Hon dog under kriget.”

”Jag beklagar.”

Thawles ryckte än en gång på axlarna och öppnade boken. Sidorna var täckta av handskriven text.

”Då skall vi se. Jag har tillverkat 448 omärkta nycklar av den här typen.”

”Har du namn och adresser till köparna?”

”Till alla utom en, ser det ut som.” Han satte pekfingret på en rad längst ner på en högersida. Bredvid siffrorna ”326” stod bara bokstäverna ”E H”.

”Är det initialer?” frågade Gusten.

”Vet inte. Det är väl det troligaste. Men det kan ju vara påhittat också. Det är inte direkt så att man begär att få se ID-handlingar när någon beställer ett lås.”

”Går det bra att jag skriver av de här?” frågade Gusten och famlade i fickan efter pennan och anteckningsboken.

Herr Thawles räckte tillbaka nyckeln.

”Självklart. Får jag bjuda på lite te under tiden? Mina scones är tyvärr inget jag vågar utsätta gäster för.”

”Te? Ja, tack.”

Gusten hade nästan hunnit halvvägs genom listan när mannen till slut kom bärande på en klirrande teservis.

Hans hem såg öde ut när han gick den sista biten upp mot tegelbyggnaden. Inga tecken till liv syntes i fönstren. Gusten bar väskan uppför trappan till porten och satte ner den. Han tryckte ner handtaget. Dörren var låst. Han plockade upp sin nyckelknippa ur rockfickan och låste upp. Hallen innanför var mörk och tyst.

”Hallå? Är det någon hemma?”

Inget svar. Han tog av sig trenchcoaten och hängde den på betjänten, sedan gick han uppför trappan till övervåningen. Lovisas sovrum var tomt och tyst. Hennes smycken låg inte på byrån. Han öppnade dörren till garderoben. Galgarna hängde tomma. Gusten kände en sjunkande känsla i magen och skyndade ut ur rummet och vidare nerför korridoren till Agnes rum. Hans dotters säng var renbäddad, inga leksaker låg på golvet. Även hennes kläder var borta.

Han satte sig på hennes säng och lutade sig framåt med ansiktet dolt i händerna. Han kände sig avdomnad och överklig, som om tingen omkring honom bara var en illusion. När han till sist reste sig upp kändes det som om han gick på kuddar.

Även köket var tomt och tyst. En handskriven papperslapp låg på köksbänken. Den var från Alfred: ”Gusten – leta upp mig när du kommer hem. Vi måste prata.” Under låg en teckning av en kvinna med stor kjol och hatt och en liten flicka med mörkt hår och prickig

klänning. Flickan vinkade med ena handen. Under bilden stod "Hej då pappa" skrivet med barnsliga bokstäver.

Gusten öppnade skåpet över spisen och tog ner en flaska konjak från översta hyllan. Han drog ur korken och fyllde ett dricksglas från vasken. Han satte sig vid bordet och tömde glaset med några djupa klunkar. Det sved i halsen och ögonen tårades. Han fick upp lite konjak bakom näsan och hostade våldsamt. När det lugnat sig fyllde han glaset igen och fortsatte dricka.

Gusten vaknade på köksgolvet i mörkret. Han hade kräcks över matbordet och över sig själv. Det smakade surt i munnen och magen brände. Han tittade på sitt armbandsur. Klockan var fyra på morgonen. När han reste sig upp bar benen knappt och han tog stöd mot en köksstol. Hans lädersulor gled i maginnehållet på golvet och han föll baklänges utan att hinna ta emot sig. Bakhuvudet brakade in i ett underskåp och varmt blod rann ner längs hårbotten och fukta- de hans krage. Hopkurad i fosterställning låg Gusten kvar på golvet och grät. Tyst till en början, men sedan allt starkare. Han skrek ut sin förtvivlan, men ingen fanns där för att höra.

Himlen var täckt av moln och en kylig novembervind rev runt bland löv och sönderrivna dagstidningar på en liten gata i norra Ham- burg. Gusten gick längs trottoaren och läste noggrant numren på hu- sen han passerade. Han bar en sliten rock av grå ull, som han med jämna mellanrum drog tätare omkring sig. Gatan var folktom, så när som på en gammal man som var ute med sin hund.

Utanför hus nummer 23 stannade Gusten till och jämförde med en handskriven adress på en papperslapp, innan han klev uppför den korta trappan och ringde på dörren. En åldrad kvinna med en sjal över axlarna öppnade på tredje signalen och såg misstänksamt på ho- nom.

"Ja? Wie kann Ich Ihnen helfen?"

"Guten Tag", sa Gusten och tog ett djupt andetag.

På trevande skoltyska berättade han sitt ärende. Han berättade om nyckeln han funnit och om hans sökande efter det lås den passade i. Han lossade nyckeln från kedjan runt halsen och räckte över den till kvinnan. Hon vände den nyfiket i handen.

"Låset var beställt av någon som heter Carl Hoffman", sa Gusten.

"Carl?" sa kvinnan. "Det är min bror. Eller var. Han dog i en av Hitlers skyttegravar under kriget."

"Har ni hans saker kvar?"

"En del av dem. Var så god och kliv på."

Gusten steg in i den lilla hallen. En katt med stålgrå päls och blå ögon strök sig mot hans ben. Han böjde sig ner och klappade den.

"Ni behöver inte ta av er skorna. Den här vägen."

Hon ledde honom genom bostaden till en rum som vette ut mot innergården. Rummet var fyllt av möbler och kartonger.

"Här inne. Jag använder det som förrådsutrymme. När man är i min ålder behöver man inte så många rum att leva i."

Hon lyfte på en tras matta och en lampskärm, som låg ovanpå en koffert i brunt läder.

"Det skulle nog vara den här nyckeln går till i så fall. Den var min brors. Han var mycket förtjust i den. Han spenderade nästan en halv årslön på att få den tillverkad. Ett år senare fick han en kula genom ögat."

Hon skakade på huvudet.

Gusten satte sig på huk framför kofferten. Låset såg ut att kunna passa med nyckeln, som så många andra han sett de senaste åren. Han förde den till nyckelhålet, men fick snart ge upp. Den gick inte ens att föra in. Han skakade besviket på huvudet.

"Inte?" frågade kvinnan.

"Nej."

"Jag beklagar. Får det vara lite kaffe innan ni går?"

"Tack, men nej tack" svarade Gusten. "Jag måste nog komma vidare. Tack för gästfriheten."

Den lilla kvinnan gick före honom ut till ytterdörren och vinkade farväl när han klev ut på den blåsiga gatan igen. Han plockade upp

sin svarta anteckningsbok ur rockens innerficka och strök ett streck över "C. Hoffman." Sedan fällde han upp kragen och började gå.

"Gusten, Holmbergs Kullagerfabrik är bankrutt."

"Bankrutt? Vad menar du?"

"Vi är bankrutt. Vi har inte ens pengar kvar till fordringarna från våra underleverantörer."

Gusten satt vid köksbordet i Alfreds lilla stuga. Hans vän fyllde upp hans kaffekopp för andra gången och satte ner en tallrik med två bitar vetebröd.

"Hur har det kunnat hända?"

"Vill du höra sanningen?" frågade Alfred och satte ner kaffekannan på ett underlägg av kork.

Gustens blick gled från Alfreds ansikte ner i bordet.

"Företaget har saknat fokus och ledning. Vi har inte gjort de investeringar som har behövts för att vår produktion skulle hålla jämna steg med våra konkurrenters. Våra kunder har en efter en förlorat förtroendet och har flyttat sina affärer till andra företag."

"Men varför jag du inte sagt något?"

"Jag har försökt, Gusten. Gudarna skall veta att jag har försökt. Men du har knappt varit hemma de senaste åren. När du har varit hemma har du inte velat lyssna. Vad skulle jag göra?"

"Jaha", sa Gusten. Hans röst lät svag. "Det var det. Vad gör vi nu?"

"LM Ericsson har visat intresse för att köpa upp resterna av vår fabrik och vårt lager. Jag tror det är marken de vill åt. Det skulle i alla fall generera tillräckligt med pengar för att betala av våra skulder – och kanske till att försörja dig ett litet tag."

"Men vad händer med dig?"

Alfred ryckte på axlarna.

"Jag måste hitta ett annat jobb. Jag har redan hört mig för på några ställen."

Gusten reste sig upp från bordet.

"Gör vad du måste göra. Jag är tacksam för allt du gjort för mig. Du är en bättre vän än jag förtjänar, Alfred."

"Vad skall du ta dig till nu, Gusten?"

"Jag har några lås till leta upp."

"Hur många?"

"Ett hundratal."

Gusten öppnade ytterdörren, men hejdade sig i dörrhålet.

"Har du någon sprit hemma?"

"Det står en flaska brännvin på bänken i köket."

"Kan jag låna den?"

"Visst. Ta vad du behöver."

Gusten gick in i köket och tog flaskan med aquavit, innan han lyfte handen till farväl och stängde ytterdörren efter sig. Alfred satt kvar vid bordet med ansiktet dolt i händerna. Tårar letade sig fram mellan fingrarna och föll ner i kaffekoppen.

Gusten satt i den stora skinnfåtöljen i salongen, med fötterna på soffbordet. Han höll ett glas aquavit i handen. Flaskan stod tom på golvet. Rummet var mörkt, eldstaden kall. Vinden ven längs husväggarna och spelade i skorstensröret. Han tänkte på hur det var innan han blev ensam, hur han och Lovisa hade haft det i början. De hade haft det bra, hade de inte det?

Bilder och dofter väcktes till liv i hans inre och han såg Lovisa framför sig. De satt tillsammans vid ett café på Stortorget och såg på människorna som passerade.

"Är inte vårsolen underbar?" Lovisa vände ansiktet mot himmeln slöt ögonen. "Det känns som om världen ligger vid våra fötter."

Hon hade en ljusblå sommarklänning på sig och bar håret uppsatt i nacken. Gusten borstade smulorna av sin ljusa sommarkostym och lyfte upp sin hatt en smula i pannan. Han hade precis tagit ut sin licensiatexamen i ekonomi och Lovisa hade bestämt sig för att avbryta sina studier i franska.

"Jag förstår inte", sa han. "Alla dessa människor som bara vandrar omkring. Har de ingenstans de måste vara?"

"Vad är väl bättre än att tillbringa en dag i solen med någon man tycker om?"

Lovisas ögon var ljusblå i det starka ljuset. Gusten var tvungen att kisa när han såg på henne.

”Har du funderat över var vi skall ha vår bröllopsfest?” frågade hon och satte ner koppen på bordet.

”Nej, men jag antar att det blir hemma hos far. Min lägenhet i stan är nog inte mycket att tänka på.”

”Vi skulle kunna hyra en lokal.”

”Kanske, men det kostar ofantliga summor. Jag är inte säker på att far vill betala en sådan sak.”

”Tror du inte? Det är ändå hans sons bröllop.”

Han svarade inte, utan stirrade bara ner i knät.

Gusten tog en klunk ut glaset. Tanken tog ett hopp framåt i tiden, till kvällen. De hade älskat i Gustens trånga säng i hans lägenhet på Lilla Fiskaregatan. Han slöt ögonen och befann sig där igen. Fåtöljen och kylan försvann och han såg sitt gamla rum framför sig. Fönstret stod öppet och ett svagt sorl trängde in från restaurangen mitt över gatan. Lovisa såg honom djupt i ögonen och han kände världen omkring krympa ihop till en liten punkt i utkanten av medvetandet. För ett kort ögonblick hade han känt sig lycklig.

Efteråt hade Gusten legat vaken och lyssnat till hennes andetag, där hon sov med huvudet mot hans bröst. Verkligheten hade trängt sig på igen och han hade känt en klump mola i magen. Han såg sig själv kliva ur sängen och öppna fönstret helt, för att andas in den svala kvällsluften. Där hade han blivit stående en lång stund, innan han haspat fönstret och krupit ner mellan lakanen igen.

I salongen sjönk Gustens huvud mot bröstet och glaset gled ur hans hand. Det gick i två delar mot golvet, men smällen väckte honom inte. Han sov en bedövd sömn.

Gustens svettiga fingrar slank mot metallen och han tappade nästan nyckeln i golvet. Han tog ett par djupa andetag och väntade på att hjärtat skulle lugna sig.

"Hoppsan", sa en mörkhårig kvinna i trettioårsåldern, lutad mot dörrkarmen bakom honom. "Går det bra?"

Gusten kunde med nöd och näppe förstå hennes dialekt. Han befann sig i den norska staden Bergen.

"Jag vet inte ännu", sa Gusten.

Håret hängde ner i pannan och skymde sikten. Han förde undan de grånade testarna med ena handen. Ansiktet var fetglansigt, näsan röd och skrovlig. Mörka påsar hängde under ögonen. Han lättade lite på den solkiga skjortkragen, sedan gjorde han ett nytt försök att föra in nyckeln i låset på byrån. Den gick in. Han höll andan och försökte vrida om den.

"Nå?" sa kvinnan och böjde sig framåt.

"Den passar inte", sa Gusten. "Helvete också."

"Var detta det sista låset du inte hade provat?"

"Jag har testat den här nyckeln i 447 lås. Det sista kan jag inte hitta. Köparen har inte lämnat någon adress – ingen ledtråd för mig att börja nysta i. Det här var sista chansen."

Han rätade på ryggen och torkade svetten ur pannan. Han drog upp en brunfläckig näsduk ur bröstfickan och svepte in nyckeln till ett litet paket, som han sedan stoppade i ytterrockens ena innerficka.

"Så, vad gör du nu?" frågade kvinnan.

"Jag vet inte. Ger upp? Det här är vägs ände."

"Får jag lova att bjuda dig på lunch först? Du ser inte direkt väl-närd ut."

Hon satte handen för munnen och spärrade upp ögonen.

"Oj, förlåt! Så borde jag inte ha sagt. Jag tänker mig inte alltid för."

Gusten log mot henne.

"Det är ingen fara. Du har rätt. Det var ett tag sedan jag fick riktigt mat i mig. Hur skulle jag kunna tacka nej till en lunch?"

Han låg på rygg och stirrade upp i det fläckade taket. Madrassen var tunn och han kände ribborna trycka mot skuldrorna. Han tänkte

tillbaka på sin barndom, på hur han lekt med Alfred – förmannens son – på markerna kring huset.

"Gusten, kom nu! Det börjar mörkna! Jag får inte vara ute så här sent!"

Han såg Alfred stå framför sig med jordiga knän och händer efter en eftermiddag vid bäcken. Själv gick han runt i cirklar och sparkade bland löven. Hösten hade kommit och kvällarna var svalare.

"Jag kan inte hitta min mössa. Den måste vara här."

"Har du tittat i redskapsboden?"

"Det är klart."

"Vi kan väl leta efter den i morgon, Gusten."

"Nej! Jag måste hitta den nu! Jag kan inte komma hem utan den."

Alfred huttrade till och hoppade jämnfota på stället.

"Jag *måste* gå nu, Gusten. Mor blir arg annars."

"Gå du, Alfred. Jag letar själv."

"Är du säker?"

Gusten nickade till svar, men han tittade inte upp. Blicken flackade hit och dit. Alfred vinkade farväl och började springa hemåt. Ett propellerplan dundrade fram över kvällshimmeln.

Sängen knarrade när Gusten vände sig om och la sig på sidan. Han såg skogen bakom huset framför sig. Skymningen hade lagt sig och färgerna hade bleknat till brunt och grått. Han såg sig själv gå runt och rafsra med en pinne bland snåren, med tårar trillande nerför kinderna.

Två timmar senare hade det varit det så mörkt att Gusten knappt kunnat se handen framför sig. Hans händer och knän hade rispats blodiga och ansiktet hade varit smutsigt av jord. Darrande hade han ställt sina leriga skor i tamburen och gått uppför trappan till faderns arbetsrum.

Trots att nästan 65 år passerat kunde Gusten känna dörrhandtagets kyla mot handflatan. Han såg sig själv öppna dörren. Hjärtat slog häftigare.

"Mmm?"

"Far. Förlåt att jag är sen. Jag kunde inte hitta min mössa."

Han såg sin far sitta böjd över en bunt papper på skrivbordet. Läslampan skapade en klick av grönt ljus. Gusten stod alldeles stilla och lyssnade till sina egna andetag. Rivsåren sved på händerna.

”Det står mat i köket. Astrid gjorde i ordning några smörgåsar innan hon gick hem.” Han tittade inte upp. Rösten avslöjade inte några känslor.

Gusten hade stängt dörren efter sig och gått ner till köket. Vid det stora ekbordet hade han öppnat tygpaketet med smörgåsar som köksan förberett och satt sig för att äta. Han hade inte brytt sig inte om att tända en lampa, utan hade suttit ensam i mörkret.

Det stank av urin och härsken mat. Alfred tog ett kliv över en man som sov i korridoren på en hög av dagstidningar. Trägolvet var fläckat av fukt och mögel. Tapeterna hängde från väggarna. Alfred tog på sig sina tunna skinnhandskar och försökte andas genom munnen.

”Ursäkta mig, jag letar efter Gusten Holmberg. Finns han här?”

Mannen i den röda fåtöljen tittade upp med en simmig blick. Hans svarta hår och skägg var tovtigt.

”Gusten? Jag vet inte. Om han är här finns han tre rum längre fram.

”Tack.”

Alfred gick en bit till och knackade på en vitmålad dörr med smutsiga handavtryck. Låset gav efter för hans hand och dörren gled upp. Gusten låg på sidan i en säng utan lakan.

”Gusten? Det är Alfred. Får jag lov att tala med dig?”

Gusten satte sig upp. Först såg han förvirrad ut, men sedan sprack ansiktet upp till ett tandlöst grin. Hans grå hår hade lossnat i tovor och hjässan var bitvis kal. Ett glest skägg klädde undersidan av hakan.

”Alfred, gamle vän. Så roligt att se dig.”

Hans näsa lyste plommonröd. Ögonvitorna var gula.

”Du ser ut att må bra, Alfred. Så glad jag blir. Verkligen glad.”

”Tack”, sa Alfred fingrade på slaget till kavajen.

"Vad kan jag göra för dig?" frågade Gusten och ställde sig upp vid sängkanten. Han svajade fram och tillbaka. Hans byxor hade en gul fläck i grenen.

"De skall riva ditt barndomshem, Gusten. Jag tänkte att du kanske ville ta dig en sista titt."

"Skall de riva Holmgården?"

"Ja. Det har förfallit i årtal. Det är utdömt sedan länge."

"Det är säkert så", sa Gusten. "Visst vill jag komma med och se det. Sedan kanske du kan tänka dig att bjuda en gammal vän på en bit mat."

"Absolut", sa Alfred. "Då går vi då."

Gräset kring infarten till Gustens barndomshem växte högt och gräsaxen vajade i vinden. Ängsblommor bildade små öar i vitt, blått och gult. Den gamla kastanjen var högre än Gusten mindes den, trots att en av huvudstammarna knäckts i en höststorm. Dammen i mitten av huvudgården var torr och övervuxen av hallonsnår.

Huvudbyggnaden var mörk. Fönstren var sönderslagna, eller saknades helt. Tegelfasaden var täckt av murgröna och alger. Den västra delen av huset hade helt rasat ihop till en hög av tegelstenar, till hälften dolda bakom växtlighet.

"Fy fan, vad det ser ut", sa Gusten.

Alfred stod bredvid honom på grusplanen.

"Hur länge sedan är det du var här?" frågade han.

"Vilket år har vi i år?"

"2007."

"Oj. Det måste vara över tjugo år sedan."

Alfred började gå mot huset.

"Vill du titta närmare?"

Gusten följde efter och de tog till vänster kring huvudbyggnaden och runt på baksidan. Trädgården gick inte att känna igen. Den såg ut som en skogsglänta, med vajande gräs omgivet av lövträd.

"Mitt gamla hus verkar ha rasat helt", sa Alfred.

Bara grunden fanns kvar av hans barndomshem. Murstocken stod fortfarande upp och stödde rester av ena väggen. Murkna brädor och enstaka tegelstenar låg utspridda. Alfred klev in till eldstaden och satte sig på huk. Han skopade upp lite aska med ena handen och lät den sila genom fingrarna.

”Titta”, sa Gusten. ”Redskapsboden finns i alla fall kvar.”

Den lilla stenbyggnaden med snedtak var nästan helt övervuxen, men stod fortfarande upp.

”Kommer du ihåg när vi lekte där inne? Kommer du ihåg när din pappa hjälpte oss att bygga en lådbil?”

Alfred rätade på sig och log.

”Jag kommer ihåg.”

De gick bort till skjuet och lyfte dörren åt sidan. Det luktade fukt där inne. Solljus strilade in genom sprickor i väggar och tak. På den gamla bänken låg en handräfsa och en kultivator, fortfarande jordiga. På golvet vid ena väggen stod en gammal gräsklippare med rostiga skär.

Gusten såg sig omkring. Hans blick fastnade vid en vägghylla längst in i skjuet. På hyllan stod några tomflaskor och bredvid dem en låda av plåt, stor som en cigarrask. Framtill fanns ett nyckelhål.

Han ställde sig på en spann och lyfte ner lådan från hyllan. Den var lättare än den såg ut. Den blå färgen var bortnött längs sidor och hörn. Han vände lådan mellan händerna och hörde hur något gled omkring. Föremålet slog emot väggarna med en dämpat ljud, som om det var inslaget i något mjukt. Han satte lådan på arbetsbänken och lossade nyckeln från kedjan han bar kring halsen. Han satte den i låset och vred lätt, utan att kolven drogs undan. Nyckeln passade. Hand darrade lätt.

”Ska du inte öppna den?” frågade Alfred.

Gusten drog ut nyckeln och fäste den kring halsen igen. Han vände ryggen åt lådan och gick mot dörren.

”Nej, jag kan inte.”

”Vad menar du? Nyckeln passar ju! Du har ödelagt hela livet för det här. Du *måste* ta reda på vad som finns i.”

”Jag kan inte öppna den – mysteriet är allt jag har kvar.”

Utanför skjulet vände Gusten ansiktet mot solen och slöt ögonen. Han kunde höra vinden susa genom trädkronorna ovanför honom. Ljudet växte sig starkare och dog sedan undan. Knäna vek sig och han föll baklänges ner i det mjuka gräset. Långt borta hörde han Alfred ropa hans namn.